

Laukiama KELMĖS rajo savivaldybės LYDERYSTĖS

Danutė Ramonaitė-Mukienė

Prieš pradėdant rengti skaidai šį straipsnį, galvoje vis sukosi mintis, kad jo pavadinimas turėtų būti „Ar valdžia dar turi dantis?“ Bet šiuo atveju „kandžiotis“ taip, kaip tai įprasta kai kuriems mūsų laikų politikams, būtų ne tik kad nemandagu, bet ir nenaudinga. Akivaizdu, kad sprendžiant esamą problemą reikia, jog tie, kurie pagal savo kompetenciją privalo ir gali ją spręsti, turi suprasti jos aktualumą ir nepraleisti progos visiems parodyti, kad jie, būdami valdžioje, tikrai tarnauja Lietuvai.

Elektroninio žurnalo „Žemaičių žemė“ 2024 m.

penkto numerio 6–13, 29 puslapiuose paskelbtame straipsnyje „Kai namą reikia gelbėti nuo žmonių, o žmonės – nuo namo, arba Koks likimas laukia Užvenčio dvaro sodybos namo, kuriame gyveno rašytoja Šatrijos Ragana, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Jonas Smilgevičius?“ (adresas internete: <https://inx.lv/JDNzH>) rašė apie dabartinę minėto straipsnio pavadinime minimo pastato būklę, tai, kad jis jau yra pripažintas avariniu ir netinkamu gyventi, taip pat ir apie 2024 m. pavasarį Užvenčio dvaro sodyboje vykusį Kultūros paveldo departamento ir jo Šiaulių skyriaus specialistų, Kelmės rajono savivaldybės, muziejininkų, medinio kultūros paveldo specialistų, restauratorių, visuomenės atstovų pasitarimą-seminarą, jo metu išsakyta mintis, ką būtina artimiausiu laiku padaryti, kad nykstantys šios sodybos pastatai, ypač dvarininkų gyvenamasis namas (jis, kaip teigia medinės architektūros žinovai, yra pastatytas dar XVII a. pabaigo-

(Nukelta į 4 p.)

Metų laikai keičiasi, o Užvenčio dvaro sodybos unikalios architektūros XVII a. pabaigoje pastatyto darininko gyvenamojo namo atnaujinimo reikalai įstrigę lyg amžiname žiemos įšale... Nuotrauka iš Užvenčio kraštotyros muziejaus archyvo

je) būtų išsaugotas ir atnaujintas. Šis straipsnis buvo perspausdintas ir Kelmės rajono laikraštyje „Bičiulis“, apie visuomenei nerimą keliančią padėtį Užvenčio dvare tekstas paskelbtas ir interneto svetainėje „Žemaičių žemė“ (adresas <https://inx.lv/JDNzO>).

Tada šį straipsnį pradėjome tokiais žodžiais: „Yra žmonės ir jų darbai, istorija ir dabartis. Kiekvienas turime savo misiją. Vieni gimsta ir išeina, nepalikę šioje žemėje pėdsako, arba sužaloję ją, kiti sugeba savo darbu sujungti praeitį su šia diena, suteikti džiaugsmą kitiems ir dėkoja likimui, turėdami galimybę tai padaryti. [...]“.

Jau nebe pirmą dešimtmetį veikianti Šatrijos Raganos bendrija savo misija laiko kad ir kukliais darbais jungti praeitį su šia diena ir taip padaryti visų gyvenimą šviesesnį bei prasmingesnį.

Paskelbus minėtą publikaciją šios Bendrijos valdybos nariai, interneto svetainės www.zemaitiuzeme.lt ir el. žurnalo „Žemaičių žemė“ redakcijos redkolegijos nariai ne kartą domėjosi, kas konkrečiai po minėto 2024 m. pavasarį Užventyje vykusio pasitarimo-seminaro daroma, kad į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą (Registras) įrašytas unikalus medinės architektūros Užvenčio dvaro dvarininkų namas būtų išsaugotas bei prikeltas naujam gyvenimui.

Šį pastatą jau kuris laikas administruoja UAB Kelmės vietinis ūkis. Kai jis kompetentingų specialistų buvo pripažintas avariniu, jo gyventojams buvo išsiuntinėti pranešimai, kad šiame name gyventi nebegalima ir jie turi iš jo išsikelti. Tiems, kas neturėjo kur apsigyventi, buvo pradėta ieškoti socialinio būsto. Atsirado ir tokių šio namo butų savininkų, kurie ne tik nepaisė nurodymo išsikelti iš namo, bet ir nesiėmė priemonių pastato avarinei būklei likviduoti, nors tai pagal Lietuvos Respublikoje galiojančią teisę yra privaloma į Registrą įtrauktų pastatų, juose esančių butų valdytojams. Jie tame pastate nuolat negyvena, tačiau, atšilus orams, vėl savaitgaliams ar ilgesniam laikui čia įsikuria ir atostogauja Užvenčio dvaro sodyboje.

Taip praėjo beveik du metai. Matydama, kad Užvenčio buvusio dvaro ne tik dvarininkų gyvenamojo namo, bet ir kai kurių kitų šalia jo esančių pastatų išsaugojimo reikalai iš esmės nesisprendžia, Bendrija vėl nutarė šį klausimą aktualizuoti ir, parengusi raštą, 2026 m. sausio 19 d. jį išsiuntė Kel-

mės rajono savivaldybės administracijai, Užvenčio seniūnijai ir Kultūros paveldo departamento (KPD) Šiaulių teritoriniam skyriui, kurio vienas iš veiklos uždavinių yra vykdyti KPD teisės aktų nustatytas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos valstybinio administravimo funkcijas, rūpintis kultūros paveldo objektų išsaugojimu skyriui priskirtoje teritorijoje.

Minėtame rašte Šatrijos Raganos bendrija nurodė, jog ji „yra suinteresuota, kad Užvenčio dvaro sodyboje, kurioje yra gyvenusi rašytoja Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana ir Lietuvos nepriklausomybės akto signataras Jonas Smilgevičius, esantys pastatai, įtraukti į Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių registrą, ir šios sodybos kultūrinė aplinka būtų išsaugota.“ Taip pat buvo pažymėta, jog „Pastato iki šiol savo žinion nėra perėmusi Kelmės rajono savivaldybė, nėra ji iš pastato savininkų išpirkusi jų butų, nesirūpinama pastato avarijos grėsmės pašalinimu, tinkamu apsaugos techninių priemonių įrengimu, remontu, konservavimu, restauravimu, su tuo susijusiais projektavimo ir kitais neatidėliotinais saugojimo darbais“ [...] ir kad „neprižiūrimi, netvarkomi, toliau nyksta ir dalis kitų šios sodybos statinių, įtrauktų į Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių registrą.“

Bendrija adresatų prašė informuoti, kodėl šie klausimai nesprenžiami, kas vilkina darbus, kuriuos tokiais atvejais kaip šis, teisės aktų nustatyta tvarka privalo atlikti. Taip pat buvo paprašyta informuoti Bendriją, ką konkrečiai raštą gavusios institucijos numato pagal savo kompetenciją padaryti, kad būtų imtasi konkrečių priemonių, garantuojančių, jog minėtas pastatas bus išsaugotas ir atnaujintas. Buvo pažymėta ir tai, kad atsakymuose pateikta informacija bus naudojama rengiant sklaidai skirtą straipsnį.

Praėjus kelioms savaitėms Bendrija iš adresatų gavo atsakymus į išsiųstą raštą. Pirmąjį – iš Užvenčio seniūno Lino Mačernio. Perskaičius jį gerokai nustebome, nes buvo akivaizdu, jog ne kiekvienas, net ir baigęs tris aukštuosius aukštuosius mokslus, sugebėtų pasiekti tokį tobulą biurokratinio atsiraišijimo lygį. Cituojame atsakymą:

„Atsakydami į Jūsų 2026 m. sausio 19 d. raštą Nr. SRB 2026/01/19/01 „Dėl Užvenčio dvaro sodyboje esančio buvusio ponų gyvenamojo namo ir kitų sodyboje esančių pastatų, įtrauktų į Kultūros vertybių registrą, išsaugojimo“, norime pažymėti, kad

Užvenčio dvaro likimas yra svarbus tiek seniūnijai, tiek vietos bendruomenei. Pagal savo kompetenciją ir turimus resursus stengiamės prisidėti prie situacijos stebėsenos, informacijos rinkimo bei bendradarbiavimo su Kelmės rajono savivaldybės administracija ir kitomis suinteresuotomis institucijomis.

Šiuo metu kartu su bendruomenės atstovais tęsiame dialogą su dvaro patalpų savininkais, kuris iki šiol buvo orientuotas į bendros situacijos ir galimų ateities perspektyvų aptarimą. Šiame etape svarstome galimybę, esant visų pusių sutarimui, išplėsti šį dialogą ir į klausimus, susijusius su galimais tolimesniais sprendimų keliais, neįsipareigojant jokiems konkrečioms veiksams ar rezultatams.

Seniūnas Linas Mačernius.

Dar labiau sunerinti privertė vasario mėnesio pabaigoje gautas Kelmės rajono administracijos atsiųstas raštas. Cituojame jį: „Kelmės rajono savivaldybės administracija (toliau – Administracija), atsakydama į Jūsų 2026 m. sausio 20 d. siųstą raštą Nr. SRB 2026/01/19/01 „Dėl Užvenčio dvaro sodyboje esančio buvusio ponų gyvenamojo namo ir kitų sodyboje esančių pastatų, įtrauktų į Kultūros vertybių registrą, išsaugojimo“, pažymi, kad Užvenčio dvaro sodybos dvarininko namas (unikalus numeris Kultūros vertybių registre 10940, adresas P. Višinskio g. 3, Dvarčiaus k., Užvenčio sen., Kelmės r. sav.) (toliau – pastatas) nuosavybės teise priklauso privatiems asmenims, todėl pareiga prižiūrėti šį pastatą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 14 straipsnio 3 dalies 1 punktu, tenka pastatų savininkams.

Patikrinusi statinio naudotojo atliekamą statinio techninę priežiūrą bei gavusi statinio dalinės ekspertizės aktą, Administracija informavo pastato savininkus apie būtinybę išsikraustyti iš šio statinio dėl pastato avarinės būklės, netinkamos gyvenamajai paskirčiai. Tačiau vienas iš savininkų nurodymų nevykdo ir išsikraustyti atsisako, o iškeldinimas iš jam nuosavybės teise priklausančio pastato prieš žmogaus valią nėra galimas.

Informuojame, kad Kelmės rajono savivaldybės taryba 2026 m. vasario 19 d. priėmė sprendimą Nr. T – 61 „Dėl Kelmės rajono savivaldybės 2026-2028 metų biudžeto patvirtinimo“, tačiau biudžete dėl ribotų finansinių galimybių nenumatytos lėšos šio kultūros paveldo objekto perėmimui Kelmės rajono savivaldybės nuosavybėn iš privačių asmenų bei tolimesnei jo priežiūrai.

Atsižvelgdama į susirūpinimą keliančią šio pastato būklę, Administracija rengia informacinius pranešimus pastato savininkams su priminimu apie pareigą prižiūrėti jiems priklausančią pastatą. Taip pat pažymime, jog, vadovaujantis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2014 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. IV-524 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkybos darbų (paveldotvarkos) finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkybos darbų (paveldotvarkos) finansavimo tvarkos aprašo 16.3 papunkčiu, pastato savininkai turi teisę kreiptis į Kultūros paveldo departamentą prie Kultūros ministerijos dėl valstybės biudžeto lėšomis teikiamos finansinės paramos, skirtos avarijos grėsmės pašalinimo darbų išlaidoms padengti.

Administracijos direktorė Danutė Laivienė.

Kovo mėnesio pradžioje Bendriją pasiekė ir Kultūros paveldo departamento Šiaulių skyriaus atsakymas (jo kopiją šis skyrius nusiuntė Kelmės rajono savivaldybės administracijai). Jame pažymėta, kad „Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos (toliau – Departamentas) Šiaulių teritorinis skyrius (toliau – Šiaulių teritorinis skyrius), atsakydamas į Šatrijos Raganos bendrijos 2026-01-19 raštą Nr. SRBA2026/01/19/01 „Dėl Užvenčio dvaro sodyboje esančio buvusio ponų gyvenamojo namo ir kitų sodyboje esančių pastatų, įtrauktų į Kultūros vertybių registrą, išsaugojimo“, teikia šią informaciją.

Departamento šeštiosios nekilnojamo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2024-03-14 aktu Nr. JG-248 Užvenčio dvaro sodybai (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 206) nustatytos vertingosios savybės, kompleksinės dalys (13 dalių) ir patikslintas teritorijos ribų planas. Iš visų 13 Užvenčio dvaro sodybos kompleksinių dalių blogiausia būklė yra Dvarininko namo (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 10940), P. Višinskio g. 3, Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., Sūrinės – pieninės (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48196), Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., ir Kalvės (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48206), Ventos g. 29, Užvenčio m., Kelmės r. sav., pastatų. Kitų Užvenčio dvaro sodybos kompleksinių dalių būklė yra gera arba patenkinama. Svirno (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48195) pastatas, P. Višinskio g. 1, Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., restauruotas, jame įsikūręs Kelmės krašto muziejaus padalinys – Užvenčio kraštotyros muziejus,

(Nukelta į 6 p.)

kuris rūpinasi ir Pirmo namo, vad. altana (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48197), Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., priežiūra. Gerai prižiūrimas Vandens malūnas ir spirito varykla (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48202), P. Višinskio g. 28, Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., kurių naudojimas pritaikytas turizmui ir pramogų vykdymui. Karvidė (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48198) ir Siloso bokštas (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48199), P. Višinskio g. 14, Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., patenkinamos būklės, naudojami epizodiškai. Klojimo (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48200), Dvarčiaus g. 8, Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., Kumetyno (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48201), Dvarčiaus g. 4, Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., ir Salyklinės (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48203,) P. Višinskio g. 26, Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., pastatų naudojimas pritaikytas žemės ūkio veiklai vystyti. Dalis Šiltnamio (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48205), Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., yra naudojama. Parkas (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 48207), Dvarčiaus k., Kelmės r. sav., yra tvarkomas ir prižiūrimas, jame įrengtos rekreacinės zonos.

Sudėtingiausia situacija yra dėl Dvarininko namo išsaugojimo. 2024 m. pripažinus šį pastatą avariniu ir Kelmės rajono savivaldybei inicijavus gyventojų iškeldinimą iš nesaugaus pastato, išsikėlė beveik visi šio namo gyventojai. Tikimasi, kad per 2026 metus pavyks surasti naują gyvenamą būstą likusiai dviejų asmenų šeimai. Dvarininko namo aplinka tvarkoma ir prižiūrima Kelmės rajono savivaldybės Užvenčio seniūnijos. Svarstyti apie galimybę perimti Dvarininko namą pirmiausia apsunkina tai, kad šis namas padalintas į butus, priklausančius nemažam skaičiui valdytojų, kurie skirtingai vertina ir įvertina turimą turtą. Kai kuriems buto savininkams taikytas laikinas nuosavybės teisės apribojimas. Šiaulių teritorinio skyriaus žiniomis, nėra iniciatyvos nei iš fizinio ar juridinio asmens, nei iš bendruomenės. Kelmės rajono savivaldybė neturi ketinimo perimti Dvarininko namą, jį restauruoti ir įveiklinti.

Šiaulių teritorinio skyriaus inicijuotame susitikime su Kelmės rajono savivaldybės vadovais 2026 m. vasario 3 d., buvo aptartos Kelmės rajono savivaldybės galimybės perimti Dvarininko namą, stabilizuoti

jo būklę, konservuoti. Susitikimo metu Kelmės rajono savivaldybės meras informavo, kad Kelmės rajono savivaldybė neturi galimybių spręsti Dvarininko namo perėmimo ir būklės stabilizavimo klausimo, nes turi kitų finansinių įsipareigojimų, susijusių su kitų kultūros paveldo objektų išsaugojimu.

Šiaulių teritorinis skyrius savo iniciatyva ieško galimybių, kad būtų atlikti Dvarininko namo fotogrametriniai apmatavimai, leidžiantys užtikrinti Dvarininko namo duomenų išsaugojimą. Tačiau be aiškios ir užtikrintos Kelmės rajono savivaldybės lyderystės ir prioritetinio požiūrio į minimą pastatą, Dvarininko namo išsaugojimo galimybės yra neapibrėžtos ir labai ribotos.

Sūrinės-pieninės pastato būklė taip pat yra labai bloga. Šis pastatas, apleistas, nenaudojamas. Šiaulių teritorinio skyriaus duomenimis nėra registruotas Nekilnojamojo turto registre. Šiaulių teritorinis skyrius planuoja inicijuoti šio pastato pripažinimo bešeimininkiu daiktu procedūras.

Dėl Kalvės pastato būklės stabilizavimo ir atvirų angų užsandarinimo Šiaulių teritorinis skyrius priėmė sprendimą teikti šio pastato valdytojui reikalavimą atlikti neatidėliotinus statinio išsaugojimo ir priežiūros darbus.

Dėkojame, kad rūpinatės Užvenčio dvaro sodybos išsaugojimu. Šiaulių teritorinis skyrius yra pasirengęs bendradarbiauti, aktyviai dalyvauti inicijuojant renginius ir/ar susitikimus, konferencijas ar kitus viešinimo renginius, rūpima tematika, kadangi manome, kad viešinimas ir problemos aktualizavimas gali padėti surasti sprendimo būdus, pozityviai įtakoti vietos savivaldos sprendimus, pritraukti entuziastų bei potencialių rėmėjų, Užvenčio dvaro sodybai ir jos vertingoms kompleksinėms dalims išsaugoti.

Esant pasiūlymų ar idėjų Užvenčio dvaro sodybos ir jos vertingųjų kompleksinių dalių fizinio išsaugojimo klausimu, maloniai laukiame Jūsų Šiaulių teritoriniame skyriuje, Aušros al. 84, Šiauliai arba susisiekiant el. paštu siauliai@kpd.lt, tel. +370 612 11781.

Šis sprendimas per vieną mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos (Šnipiškių g. 3, LT-09309 Vilnius) arba Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai (J. Basanavičiaus g. 5

Vilnius), arba Lietuvos administracinių ginčų

komisijos Šiaulių apygardos skyriui (Dvaro g. 81, LT-76299 Šiauliai), arba Regionų administracinio teismo Šiaulių rūmams (Dvaro g. 80, LT-76298 Šiauliai) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Vedėja Vita Martinaitienė“

Lyg tai turėjome visiems šiuos atsakymus pasirašiusiems valdžios atstovams padėkoti, bet šį kartą susilaikėme, nes buvo akivaizdu, jog problema stipriai įstrigusi, jog 2023 m. kovo mėnesį išrinkta Kelmės rajono taryba arba nėra gerai susipažinusi su į Kultūros vertybių registrą įrašytų baigiančių sunykti Užvenčio dvaro sodybos unikalios architektūros pastatų problemomis, arba nežino, kad jiems esant valdžioje kartu su kitais rajonui svarbiais klausimais reikia spręsti ir aktualias kultūros paveldo išsaugojimo problemas.

Bendrija, suprasdama, kad Užvenčio dvaro sodybos reikalų negalime palikti savieigai, nutarėme „pajudinti“ ir aukštesnę valdžią, tad parengė naujus raštus apie Užventyje susidariusią situaciją, prie jų pridėjo visus tris šioje publikacijoje cituotus atsakymus į Bendrijos sausio 19 d. raštą ir juos išsiuntė iš Užvenčio kilusiam europarlamentarui, Valstiečių ir žaliųjų sąjungos pirmininkui Aurelijui Verygai, grupei šios partijos aktyvių narių ir Valstybinei kultūros paveldo komisijai.

A. Veryga, parengęs raštą „Dėl Užvenčio dvaro sodybos pastatų išsaugojimo“, kovo 25 d. jį išsiuntė Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai, Lietuvos Respublikos Seimo kultūros komitetui, Valstybinei kultūros paveldo komisijai, Kelmės rajono savivaldybės administracijai ir Bendrijai. Jame rašoma:

„Persiunčiu Šatrijos Raganos bendrijos raštą bei susijusius institucijų atsakymus dėl Užvenčio dvaro sodybos pastatų būklės. Rašte teigiama, kad dvarininko (ponų) namas ir kiti šios sodybos pastatai yra apleisti, sparčiai nyksta ir ilgą laiką nesiimama jokių veiksmų, užtikrinančių jų išsaugojimą. Ši dvaro sodyba yra unikalus medinės dvaro architektūros pavyzdys Lietuvoje, vienintelis tokio tipo objektas regione, kuris, kaip teigia Lietuvos medinės architektūros specialistai, yra pastatytas XVII a. pabaigoje bei susijęs su žymiais šalies kultūros ir istorijos asmenimis.

Lietuvoje išlikę labai nedaug tokio lygio medinės dvaro architektūros pavyzdžių. Kartu teikiu ir Šatrijos Raganos bendrijai pateiktus institucijų atsakymus. Iš jų matyti, kad šiuo metu nėra numatyta konkrečių priemonių, kurios užtikrintų šio unikalios kultūros paveldo objekto išsaugojimą artimiausiu laikotarpiu. Atsižvelgdamas į Užvenčio dvaro sodybos istorinę, kultūrinę, architektūrinę ir memorialinę vertę, prašau įvertinti susidariusią situaciją ir pagal kompetenciją imtis galimų veiksmų, siekiant išsaugoti šį unikalų ir reikšmingą kultūros paveldo objektą. [...]“

Europarlamentaro raštai neliko be dėmesio, tik Aplinkos ministerija savo atsakyme nurodė, kad kultūros paveldo išsaugojimo klausimai jos kompetencijai nepriklauso.

Gavome informaciją, kad pasitarimas, kuriame buvo analizuojamos Užvenčio dvaro sodybos problemos, vyko Kultūros ministerijoje. Gautame prie šios ministerijos veikiančio Kultūros paveldo departamento direktoriaus Vidmanto Bezaro atsakyme nurodoma, kad „Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos (toliau – Departamentas) susipažino su Europos Parlamento nario Aurelijaus Verygos 2026 m. kovo 25 d. el. paštu pateiktais duomenimis apie Užvenčio dvaro sodybos, Kelmės r. sav., Užvenčio sen., Dvarčiaus k. (unikalus kodas Kultūros vertybių registre – 206) (toliau – Objektas) būklę ir išsaugojimo poreikį.

Vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (toliau – Įstatymas) 14 straipsnio 3 dalimi, valdytojo pareiga yra išsaugoti nekilnojamojo kultūros vertybę. Tai reiškia, kad valdytojas privalo nuolat prižiūrėti Objektą ir jo teritoriją, laiku šalinti atsiradusius defektus bei apsaugoti statinius nuo neigiamo aplinkos poveikio. Įstatymo 27 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad saugomo objekto priežiūros darbai atliekami valdytojo lėšomis, o tvarkybos darbai – valdytojo lėšomis arba, esant galimybei, iš dalies valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšomis.

Objekto statusas Kultūros vertybių registre – registrinis. Vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros vertybių tvarkybos darbų (paveldotvarkos) finansavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2014 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. IV-524 (2024 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. IV-439

(Nukelta į 8 p.)

redakcija) (toliau – *Aprašas*), 16 punktu valstybės biudžeto lėšomis dalinai gali būti finansuojami registrinių kultūros paveldo objektų taikomieji tyrimai (iki 90 proc., bet ne daugiau kaip 100 tūkst. Eur) ir (ar) avarijos grėsmės pašalinimo darbai (iki 80 proc., bet ne daugiau kaip 100 tūkst. Eur).

Paraišką dėl finansavimo teikia kultūros paveldo objekto valdytojas (jei objektas priklauso keliems valdytojams – jų įgaliotas asmuo, bendrija, administratorius ar kt.) kiekvienais metais birželio 1–30 d. Kultūros paveldo elektroninių paslaugų informacinėje sistemoje (KPEPIS), skiltyje „Paraiška nekilnojamųjų ir kilnojamųjų kultūros vertybių išsaugojimo darbų finansavimui“. Būtni pateikti dokumentai nurodyti *Aprašo* 25 punkte.

Kaip minėta Departamento Šiaulių teritorinio skyriaus 2026 m. kovo 20 d. rašte Nr. (1.29-Š E)2Š-168 Departamentas yra pasirengęs bendradarbiauti su visomis suinteresuotomis pusėmis, aktyviai dalyvauti inicijuojant renginius ir/ar susitikimus, konferencijas bei kitus renginius, rūpima tematika. Taip pat teikti ekspertinę, metodinę pagalbą bei konsultacijas, kadangi manome, jog viešinimas ir problemos aktualizavimas, suinteresuotų grupių įtraukimas bei įgalinimas veikti, gali padėti surasti pozityvius sprendimo būdus, pritraukti entuziastų bei potencialių investuotojų, Užvenčio dvaro sodybai ir jos vertingoms kompleksinėms dalims išsaugoti.

Dėkojame, kad rūpinatės Nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimu. Esant pasiūlymų dėl Objekto ir jo vertingųjų kompleksinių dalių fizinio išsaugojimo ir/ar finansavimo pritraukimo galimybių, maloniai prašome susisiekti su Departamento Šiaulių teritoriniu skyriumi el. paštu siauliai@kpd.lt, arba tel. +370 612 11781“

Greitai po to, balandžio 29 d., Valstybinė kultūros paveldo komisija suorganizavo nuotolinį pasitarimą ir, jam įvykus, europarlamentarui A. Verygai, Kelmės rajono savivaldybės administracijai, Bendrijai, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai ir prie jos veikiančiam Kultūros paveldo departamentui atsiuntė raštą „Dėl Užvenčio dvaro sodybos dvarininko namo ir kitų dvaro komplekso pastatų išsaugojimo problemų“. Jame pateikta tokia informacija:

„Valstybinė kultūros paveldo komisija (toliau – *Paveldo komisija*) 2026 m. balandžio 29 d. vykusia-

me nuotoliniame posėdyje svarstė Užvenčio dvaro sodybos (u. k. 206) ir jos pagrindinio pastato, medinio Dvarininko namo (u. k. 10940), išsaugojimo problemas, dėl kurių neatidėliotino sprendimo į Paveldo komisiją š. m. kovo 23 d. raštu kreipėsi Šatrijos Raganos bendrijos (toliau – *Bendrija*) pirmininkė Danutė Mukienė, o š. m. kovo 25 d. į valstybės institucijas, atsakingas už kultūros paveldo apsaugą – Europos Parlamento narys Aurelijus Veryga. Klausimo svarstyme dalyvavo ir pasisakė Bendrijos atstovas, europarlamentaras A. Veryga, Kultūros ministerijos, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos (toliau – *Departamentas*), Kelmės rajono savivaldybės ir Užvenčio seniūnijos atstovai.

Atsižvelgdama į Bendrijos pateiktą informaciją, posėdžio metu išsakyta nuomonė, remdamasi *Paveldo komisijos* atliktu ir 2025 m. patvirtintu *Dvarų sodybų paveldo apsaugos* problemų tyrimu bei jo išvadamis ir pabrėždama būtinybę išsaugoti išlikusių medinių Lietuvos dvarų paveldą, *Paveldo komisija* konstatuoja, kad:

1. Užvenčio dvaro sodybos dvarininko namo išsaugojimui šiuo metu būtina Kelmės rajono savivaldybės administracijos (toliau – *Savivaldybė*) lyderystė perimant savo žinion šį istoriškai, architektūriškai, kultūriškai regionui ir Lietuvai reikšmingą nekilnojamojo kultūros paveldo objektą. Esame *Savivaldybei* dėkingi už pirmą atliktą darbą – inicijuotą *Dvarininko namo avarinės būklės* nustatymo procesą. Aki vaizdas šio žingsnio teigiamas rezultatas – 2024 m. objektui nustačius avarinę būklę, iki 2026 m. tikėtinas paskutinės *Dvarininko* name gyvenančios šeimos iškeldinimas į *Savivaldybės* pasiūlytą gyvenamą būstą. Suprasdami, kad ateityje *Savivaldybės* laukty ilgas komplikuočių *Dvarininko* namo įteisinimo problemų sprendimas, ieškant efektyviausių sprendimų siūlytume aktyviai bendradarbiauti su administracinėmis priemonėmis disponuojančiais Departamento *Šiaulių teritorinio skyriaus* specialistais.

2. Žinodami, kad 2025 m. *Savivaldybė* visas paveldo tvarkybai suplanuotas lėšas nukreipė į ilgus metus vykdomą projektą – *Kelmės dvaro sodybos* pastatų tvarkymą, siūlytume *Dvarininko namo* tvarkybos planus įtraukti į *Savivaldybės* strateginio planavimo priemones. Apsisprendus *Dvarininko namo* tyrimų, avarinės grėsmės pašalinimo, o vėliau ir tvarkomųjų darbų dalinio finansavimo išlaidas įtraukti į viduti-

nio ir ilgojo laikotarpio strateginį planavimą, atsirastų galimybė teikti paraiškas Nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkybos darbų (paveldotvarkos) programai ir pagrįstai tikėtis valstybės paramos. Dalinė parama aukščiau išvardintiems darbams būtų tikėtina pirmiausia todėl, kad medinio paveldo išsaugojimas yra išskirtinis paveldo tvarkybos prioritetas.

3. Numatydamas Dvarininko namo išsaugojimo darbų finansavimą kaip prioritetą, Savivaldybė pademonstruotų paveldosauginę brandą ir gebėjimą prisiimti bei realizuoti rajono ateičiai reikšmingą, ilgalaikę naudą teikiantį projektą. Paveldo komisija įžvelgia didžiulį Užvenčio dvaro sodybos komplekso kultūrinį, socialinį ir ekonominį potencialą: išlikę visi pagrindiniai sodybos reprezentacinės ir ūkinės dalies pastatai ir parko (sodo) fragmentai (13 komplekso dalių), t. y. išlaikytas Lietuvoje jau retas dvaro, kaip komplekso, vientisumas; komplekso teritorijoje nėra agresyvių, bendrą vaizdą ir aplinką darkančių sovietmečio statinių; nemaža dalis istorinių pastatų ir aplinka prižiūrimi, juose vykdoma kultūrinė, rekreacinė, ūkinė veikla. Viename iš dvaro sodybos pastatų (buv. svirne) įsikūręs Kelmės krašto muziejaus padalinys – Užvenčio kraštotyros muziejus – yra restauruotas ir įveiklintas, muziejus prižiūri ir dar vieną sodybos pastatą (altaną) bei parką. Savivaldybės prisiimta atsakomybė už buv. svirno ir parko priežiūrą perša išvadą, kad lyderystė išsaugant Dvarininko namo taip pat yra galima.

4. Matomas didžiulis, reprezentacinis Užvenčio dvaro sodybos potencialas, Dvarininko namą pristatant kaip Šatrijos Raganos romano „Sename dvare“ istorinį prototipą, aktualizuojant XIX a. pab – XX a. pirmųjų dešimtmečių dvarininkų kultūrinius, politinius siekius ir išskirtinio dėmesio vertą tarpukario Lietuvos Nepriklausomybės akto signataro Jono Smilgevičiaus sėkmingo ūkininkavimo pavyzdį. Užvenčio dvaro sodyba ir Dvarininkų namas galėtų paveikliai pristatyti ir Lietuvos didžiosios kunigaikštystės stambios ir vidutinės bajorijos gyvenseną bei žemėvaldą. Neabejojame, kad ir vietos, ir nutolusios bendruomenės, visuomeninės ir kultūros organizacijos turėtų įdomių, tvarių, rajonui reikalingų Dvarininkų namo naudojimo ir įveiklinimo variantų bei viziją.

Dėkojame Bendrijai už rūpinimąsi Šatrijos Raganos kūrybinio palikimo aktualizavimui reikšmingu kultūros paveldo objektu, kurio išsaugojimui reikalin-

gos visų paveldosaugos srityje dirbančių institucijų ir organizacijų veikimas. Paveldo komisija, matydama bendrą Lietuvos dvarų situaciją, 2020–2025 m. atliko Dvarų sodybų paveldo apsaugos problemų tyrimą (tyrimas publikuotas Paveldo komisijos interneto svetainėje https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2026/01/Dvaru-sodybu-paveldo-apsaugos-problemu-tyrimas_VKPK-leidiny.pdf), kurio pristatymas vyks Verkių dvaro rūmų rytų oficineje gegužės 27 d. (kvietimą su programą išsiųsime netrukus). Tyrimo išvados ir rekomendacijos pritaikomos ir Užvenčio dvaro sodybos Dvarininko namo problemų sprendimui, tačiau dar kartą pabrėžiame – Dvarininko namo ateitis šiuo metu tiesiogiai priklauso nuo Savivaldybės lyderystės ir ilgalaikių strateginių sprendimų.

Paveldo komisijos pirmininkė doc. dr. Vaidutė Ščiqlienė:

Šį kartą neatsitiktinai cituojame visus išsiųstus ir gautus raštus. Kiekviename jų, ypač Valstybinės kultūros paveldo komisijos atsiųstame dokumente, galime rasti aiškių atsakymų, kaip net ir šiais laikais įmanoma esamą problemą spręsti, svarbu tik, kad tuo būtų suinteresuota savivaldybė ir kad ji imtųsi iniciatyvos. 2027 m. vyks nauji rajonų savivaldybių rinkimai. Dabartinei Kelmės rajono valdžiai būtų tikrai naudinga šios lyderystės imtis, taip parodant žmonėms, kad jai rūpi ir unikali medinės architektūros pastatų išsaugojimo reikalai rajone.

Kaip atnaujintas pastatas galėtų būti įveiklintas?

Tiek 2024 m. Užventyje vykstant šios publikacijos pradžioje paminėtam pasitarimui-seminarui, tiek ir šių metų pradžioje vėl pradėjus „kyloti“ Užvenčio dvaro sodybos dvarininkų gyvenamojo namo išsaugojimo klausimą, daug kas kėlė klausimą, o kaip tas pastatas, jį restauravus / atnaujinus, galėtų būti įveiklintas, ką siūlo užventiškiai, pastato išsaugojimu besirūpinantys visuomenininkai.

Klausimas aktualus, nes šiandien Užventyje lyg ir netrūksta švietimui, kultūrai, gyventojų socialinei globai reikalingų pastatų.

Atsakydama į šį klausimą Valstybinei kultūros paveldo komisijai Bendrijos vardu parašėme:

„Minčių ir pasiūlymų yra įvairių. [...] Dabar,

(Nukelta į 10 p.)

kol dar visai neaišku, t. y. ar atsiras reali galimybė tą pastatą renovuoti ar ne, projektuoti, kaip konkrečiai šis namas ir, pavyzdžiui, šalia jo buvusi unikalios architektūros sūrinė galėtų būti įveiklinta, sudėtinga, nes per tą laiką, kol spėsis minėta problema, daug kas gali pasikeisti, atsirasti nauji poreikiai ir pan.

Mes su Kelmės kultūros žmonėmis esame aptarę ir minėto dvarininkų gyvenamojo namo panaudojimo galimybes saugant ir plėtojant Kelmėje jau beveik keturis dešimtmečius organizuojamų etnokursų organizavimo tradiciją, kuri šiomet įtraukta į Lietuvos nematerialiojo kultūros paveldo sąvadą.

Dvarininkų gyvenamajame name galėtų nuolat veikti kilnojamos Lietuvos etnografinių regionų muziejų rengiamos senosios medinės architektūros parodos, kuriose būtų pristatomi ir naujausi architektų projektai, skirti jau restauruotiems, renovuotiems ar dar tik planuojamiems atkurti senosios medinės architektūros statiniams Lietuvoje.

Aktualizuojant tą faktą, kad Užvenčio dvaro sodyboje yra gyvenęs ir ūkininkavęs Lietuvos nepriklausomybės akto (1918 m. vasario 16 d.) signataras Jonas Smilgevičius, būtų tikslinga, renovavus buvusią dvaro sūrinę, joje populiarinti šio krašto kulinarinio paveldo tradicijas, ypač sūrinių gamybos, čia padarytus sūrius pardavinėti, būtų tikslinga organizuoti ir kulinarinio paveldo praktinius mokymus jaunosioms šeiminkėms.“

Nusiuntėme Komisijai ir Užvenčio kraštotyros muziejaus vedėjos, pagrindinės Užvenčio dvare kas vasarą organizuojamo tradicinio festivalio-seminaro „Užventis mene“ organizatorės Mildos Balvočiūtės-Knyzelienės pasiūlytą Užvenčio dvaro pritaikymo idėją. Ji rašo, kad „Užvenčio dvaras galėtų būti „kuriamas kaip „tylos dvaras“ – remiantis Marijos Pečkauskaitės-Šatrijos Raganos pasaulėžiūra, kurioje svarbiausia – ne išorinis vartojimas, o žmogaus dvasinis augimas, jautrumas ir santykis su kitu.

Tai gyva kultūros, švietimo ir bendruomenės erdvė, skirta žmogaus asmeniniam tobulėjimui ir prasmingam buvimui. Remiantis Šatrijos Raganos idėjomis, dvaras atsisako tradicinio muziejinio ar pramoginio modelio ir vietoje to kuria „lėtą“, vertybinę aplinką, kurioje susitinka vietos bendruomenė, kūrėjai ir įvairių sričių profesionalai. Čia vystomos kūrybos rezidencijos, švietimo programos, skirtos jaunimui ir suaugusiesiems, bei gyvo dalijimosi programa, kurioje atvykstantys įvairių sričių profesionalai

laikinai gyvena dvare ir prisideda prie bendruomenės gerovės. Programos dalyviai gyvena dvaro aplinkoje, įsitraukia į kasdienį gyvenimą ir dalijasi savo profesine bei gyvenimiška patirtimi su vietos gyventojais – per pokalbius, nedideles edukacijas ar bendras veiklas. Ši iniciatyva grindžiama abipusiškumo principu: atvykstantieji gauna erdvę ramybei, kūrybai ir refleksijai, o bendruomenė – naujus ryšius, žinias ir įkvėpimą. Tai vieta, kur kultūra kuriama ir patiriama, o ne tik pristatoma.

Čia galėtų būti sukurta daugiafunkcė, bet rami ir prasminga erdvė, kuri stiprintų vietos bendruomenę, skatintų kultūrinį ir vidinį žmogaus augimą, vertybiškai ugdytų jaunimą.

Pagrindinės veiklos kryptys:

1. Vidinio augimo erdvės – skaitymo ir tylos kambariai, refleksijos ir rašymo erdvės, „lėto buvimo“ zonos;
2. Švietimas ir jaunimas – vertybinio ugdymo programos, jaunimo stovyklos ir edukacijos, mokytojų ir mentorijų susitikimai;
3. Kultūriniai renginiai – literatūros vakarai, kameriniai koncertai ir kt.;
4. Bendruomenės erdvė – atvira erdvė vietos gyventojų bendruomeninėms iniciatyvoms;
5. Meno rezidencija.

Tai ne tradicinis dvaro atkūrimas, o gyva vieta, kurioje atkuriamas ne tik architektūra, bet ir kultūrinė dvasia. Projektas stiprintų vietos identitetą, sukurtų ilgalaikę kultūrinę vertę, spręstų socialines problemas (atskirtis, vienišumas, jaunimo emigracija), kurtų gyvą ryšį tarp skirtingų žmonių ir bendruomenių. Tai būtų nišinis projektas Lietuvoje, turintis potencialą tapti išskirtiniu kultūriniu modeliu. Jo idėja yra unikali – remiantis Šatrijos Raganos pasaulėžiūra, pedagogika ir jos gyvenimo pavyzdžiu – veiklos nukreiptos į vidinį žmogaus augimą – tokio dvaro modelio Lietuvoje nėra.

Toks dvaro veiklos modelis galėtų būti grindžiamas mišriu finansavimu, derinant viešas kultūros ir švietimo programas, rezidencijų finansavimo sistemas bei ribotas paslaugas.“

Puiki idėja, kuri gali būti realizuota įgyvendinant daug prasmingų projektų, bet pirma reikia, kad namas, kuriame jaunystėje gyveno ir kūrė rašytoja Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana, kur buvo įsikūręs ir kur gyvendamas plačią ūkinę veiklą vystė Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Jonas Smilgevičius, būtų pradėtas gelbėti nuo sunykimo.